

UDK 811.163.42'282'366
Izvorni znanstveni članak
Rukopis primljen 19. VI. 2007.
Prihvaćen za tisak 17. X. 2007.

Barbara Štebih

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
bstebih@ihjj.hr

HIBRIDNE SLOŽENICE U KAJKAVSKOME KNJIŽEVNOM JEZIKU

U radu se analiziraju hibridne složenice – tvorenice sastavljene od germanizma i kajkavske riječi – u kajkavskome književnom jeziku. Istražuju se njihova čestotnost i struktura. Raspravlja se je li riječ o prevedenicama.

0. U hrvatskim dodirnojezikoslovim istraživanjima često je zapostavljena analiza tvorenica motiviranih posuđenicom. Od tvorbenih se procesa eventualno spominju prefiksacija i sufiksacija dok su složenice u potpunosti isključene.

Uzrokom takva stanja je shvaćanje da tvorba riječi primarno nije predmetom analize (morfološke) adaptacije¹ posuđenica. Međutim, upravo sudjelovanje u tvorbenim procesima jezika primatelja svjedoči o integriranosti posuđenice u njegov sustav. Tesch (1978: 129) govoreći o prilagodbi posuđenica, zaključuje: «Eine weitere Stabilisierungsfunktion kommt der Bildung eines semantischen Bezugssystems mittels Derivata und Komposita zu.»²

Analiza hibridnih tvorenica pruža dodatne informacije o integraciji importiranih leksičkih jedinica, ali može upozoriti i na razvojne tendencije, kao što su više ili manje produktivni tvorbeni načini, u samome jeziku primatelju. Smatramo stoga korisnim u dodirnojezikoslovna istraživanja uključiti i ovaj aspekt.

1. Tvorenice motivirane posuđenicama različito se tretiraju u lingvističkoj literaturi. Neki ih jezikoslovci smatraju posuđenicama, drugi domaćim riječima, a treći posebnom kategorijom koja se nalazi između dviju spomenutih sku-

¹ V. Grotzky 1978: 14.

² «Funkciju dodatne stabilizacije ima izgradnja semantičkoga sustava putem izvedenica i složenica.» (prevela B. Š.)

pina.³ Upotrebljavaju se i različiti nazivi: morfemske ili djelomične posuđenice⁴, derivati posuđenice, tvorbene posuđenice⁵. U skladu s hrvatskom tradicijom⁶, mi ćemo rabiti nazive hibridi, odnosno hibridne ili mješovite tvorenice.

Tvorba motivirana posuđenicom odvija se prema tvorbenim obrascima jezika primatelja. Ovisno o kombinaciji domaćeg i stranog elementa te o njihovoj prirodi (osnova ili afiks), pružaju nam se sljedeće mogućnosti tvorbe hibrida: Os, oS, pO, Po, Oo, oO, OO (o – domaća osnova, O – strana osnova, p – domaći prefiks, P – strani prefiks, s – domaći sufiks, S – strani sufiks).⁷ Prefiksalne i sufiksne izvedenice motivirane posuđenicom imaju strukture Os (*copravec* «čarobnjak, vidovnjak»⁸ < *coprati* < stvnj. bavaustr. **zoparōn*, *šparavec* «štedljiva osoba; štediša; škrtac» < *šparati* < nvnjem. *sparen*, *vandravec* «lutalica, skitnica» (< *vandrati* < nvnjem. *wandern*)⁹ i pO (*doštukati* «nadodati» < *štukati* < bavaustr. *stucken*, *dovandradi* «dolutati» < *vandrati* < nvnjem. *wandern*), iz (*istancati* «odplesati do kraja» < *tancati* < nvnjem. *tanzen*).

Riječi tvorene od domaće osnove i afiksa stranog podrijetla prikazane su kombinacijama Po (*arcjučiteljica*) i oS (*bljezgator*).¹⁰

Složenice sa strukturom OO obuhvaćaju učene neologizame i pseudoizme. Nazivom učeni neologizmi (gelehrte Neologismen)¹¹ označavamo lekseme kojima se imenuju nove stvari i pojave (uglavnom je riječ o tehničkim izumima ili znanstvenim otkrićima), koji najčešće nastaju od grčkih i latinskih elemenata prema tvorbenim obrascima tih klasičnih jezika, ali je moguće i njihovo oblikovanje u skladu sa zakonitostima tvorbe pojedinih živih jezika (npr. *adrenalin* < lat. *ad* + *renalis*, *tehnokracija* < grč. *tékhne* + *kratéi*, *ekolingvistika* < grč. *óiko-* + fr. *linguistique*).

Pseudoizmi su riječi sastavljene od stranih elemenata koje kao jedinstveni leksem nemaju modela u jeziku davatelju (npr. pseudoanglizam *golman* < engl. *goal* + engl. *man* ili kajkavski pseudogermanizam *penezkomisar* < kajk. *penez* < stvnjem. *pfennig* + kajk. *komisar* < nvnjem. *Kommissar*).

³ Usp. Ajduković 2004: 147.

⁴ Termin upotrebljavaju H. Rybicka (1976.) i J. Ozdzyński (1970.) koji razlikuju morfemske (djelomične) posuđenice i leksičke posuđenice (netvorbene posuđenice).

⁵ Usp. Ajduković 2004: 147.

⁶ Usp. Babić 1991: 57.

⁷ Usp. Babić 1991: 57.

⁸ Zbog gospodarstvenosti značenje donosimo samo pri prvom spominjaju kajkavskoga germanizma.

⁹ Primjere donosimo prema Štebih 2006.

¹⁰ Primjeri prema Babić 1991: 58.

¹¹ V. Tesch 1978: 125.

Strukture oO i Oo imaju hibridne složenice, odnosno riječi koje su u tvorbenoj vezi s dvjema osnovama od kojih je jedna domaćega, a druga stranoga podrijetla (*galgonos* «obješenjak; lopov, nitkov» < *galge* < srvnjem. *galge* + *nositi*). Ta je podvrsta hibridnih tvorenica bila predmetom našeg istraživanja.

Smatramo da je metodološki vrlo važno razlikovati hibridne složenice, kao lekseme kod kojih se javlja bilo koja strana sastavnica uz bilo koju domaću i koji su rezultatom unutarjezičnih tvorbenih procesa, od poluprevedenica, posuđenica tijekom čijeg je preuzimanja jedan element modela importiran, a drugi supstituiran domaćim ekvivalentom (razlika *mini-suknja* < engl. *mini skirt* i *mini-knjiga*¹²).

2. 1. Istražujući oko 2300 germanizama¹³ u kajkavskome književnom jeziku¹⁴ ekcerpiranih iz deset do sada objavljenih svezaka *Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* i kartoteke Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, u svoj smo korpus uključili i tvorenice motivirane leksemima njemačkoga podrijetla. Ustanovili smo zastupljenost tvorenica nastalih trima tvorbenim načinima: derivacijom, kompozicijom i konverzijom.

U analiziranom korpusu registrirano je 112 složenica čija je jedna tvorbeno-sastavnica germanizam. Takav rezultat, kojim se dokazuje postojanje znatnog broja hibridnih kompozita, važan je i s gledišta dodirnog jezikoslovlja i s gledišta tvorbe. Naime, u dosadašnjim kontaktološkim istraživanjama isticano je da se tvorba motivirana *izmima* svodi na derivaciju, a u prikupljenim korpusima mješovite složenice nisu bile zastupljene ili se njihova prisutnost svodila na vrlo rijetke, pojedinačne slučajeve pa im se u analizi nije pridavala osobita pozornost. Brojnost kajkavsko-germanskih mješovitih složenica može se smatrati i pokazateljem razvojnih tendencija u jeziku primatelju, odnosno upućivati na sklonost kajkavskog književnoga jezika kompoziciji, premda je riječ o jednom od slavenskih jezika u kojima se slaganje načelno smatra slabo plodnim tvorbenim načinom.¹⁵

Među složenicama najzastupljenije su imenice, slijede pridjevi i prilozi, što nije specifičnost samo kajkavskoga književnog jezika. Istraživanja, naime, pokazuju da su i u drugim jezicima najbrojnije imeničke i pridjevske složenice

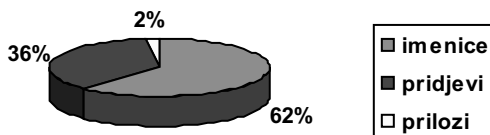
¹² O toj problematici v. Muhvić-Dimanovski 1992.

¹³ Germanizmima se u okviru ovoga rada smatraju riječi posuđene iz njemačkih, odnosno austrijskih govora (u razdoblju od srvnjem. do nvnjem.) i standardnog njemačkog jezika koje su u kajkavski ušle izravno, dakle, bez jezika posrednika, kao i riječi koje su u kajkavski ušle iz njemačkoga, a u njemu imaju status adaptiranih posuđenica.

¹⁴ V. Štebih 2006.

¹⁵ *Usp.* Klajn 2002.

motivirane posuđenicom¹⁶, što opet nije tipično samo za kompoziciju motiviranu *izmima*, već za slaganje općenito.

Grafikon 1. Odnos hibridnih složenica prema vrstama riječi

Posebnu skupinu hibridnih kompozita čine složenice u kojima se strani element spaja s domaćim, semantički više ili manje ekvivalentnim elementom (npr. njem. *Fachexperte*, *Testversuch*, *Einzelindividuum*¹⁷ ili hrv. *alsodakle*, *cirka oko*). Takve su tvorbe najčešće rezultat govornikova nedostatnog poznavanja značenja motivirajuće posuđenice.

Za označavanje te skupine hibrida u literaturi nalazimo nazive *verdeutlichen-de Bildungen* (eksplikativne tvorenice)¹⁸, reduplicirani hibridi¹⁹ i tautološka hibridna složenica²⁰. Termin eksplikativne tvorenice ne smatramo dovoljno jasnim i obavijesnim jer iz njega nije iščitljivo što bi se složenicom trebalo objašnjavati. Naziv reduplicirani hibrid također nam se ne čini prihvatljivim jer bi se moglo pogrešno shvatiti da je udvostručen izraz jezičnoga znaka. Budući da je zapravo reduplicirana semantička komponenta, koristit ćemo naziv tautološka hibridna složenica.²¹ U našem su korpusu ovjerene dvije takve tvorenice, prilog *furtinavek* «neprestano, stalno» (< *furt* < bavaustr. *furt* + *navek*) i pridjev *cargkarljiv* «svadljiv» (< *cargati se* < bavaustr. *zergen* + *karati*).

2. 2. Prve potvrde mješovitih složenicama u kajkavskim izvorima nalazimo već od 17. stoljeća. Premda su ovjerene u svekolikim tekstovima (dramama, znanstvenopopularnim, nabožnim i poučnim), najbrojnije su u rječničkim izvorima. Tako je 42 % ekscerpiranih hibridnih kompozita potvrđeno samo u Belostenčevu (*farbodelavec* «proizvođač boje», *figojedec* «onaj koji jede smokve», *mlečnofarben* «boje mlijeka», *tancovodec* «vođa plesa, glavni plesač»), a 39 %

¹⁶ V. Fleischer – Barz 1995: 63.

¹⁷ V. Fleischer – Barz 1995: 63.

¹⁸ V. Fleischer – Barz 1995: 63.

¹⁹ Piškorec 2004: 72.

²⁰ Simeon 1969: 596, Vinja 1954.

²¹ Prema V. Vinja 1954.

u Jambrešićevu rječniku (*lagvovezec* «bačvar», *lotroželen* «pohotan», *mirovofarb* «boje mirte», *penzolakom* «pohlepan na novac»), dok jedino u Patačića nalazimo složenice *čerljenofarbalec* «onaj koji što boji u crveno», *farbeguben* «koji blijedi» te sinonim *dehnikuhnu* i *kuhnodeh* «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš». Riječ je o hapaksima tih autora, o okazionalizmima skovanima kao ekvivalent za latinsku lemu koju je trebalo prevesti na kajkavski. Premda Fleischer i Barz (1985: 24) zaključuju: «Nicht alle Okkasionalismen festigen sich im Sprachgebrauch so weit, dass sie gespeichert werden. Ihre Lexikalisierung ist primär aussersprachlich bedingt, und zwar hängt sie davon ab, ob in der Kommunikationsgemeinschaft eine entsprechende Bezeichnungsnotwendigkeit vorliegt und die WBK akzeptiert wird.»²² Neprihvaćenje i daljnje neširenje takvih novotvorbi nije nužno rezultatom njihove tvorbene neprihvatljivosti za govornike, već posljedica djelovanja niza izvanjezičnih čimbenika. Dapače, kao što ćemo pokazati, gotovo sve kajkavske mješovite složenice²³ svojom strukturom ne odudaraju od tvorbenih obrazaca kajkavskoga književnog jezika.

Zabilježili smo i dva Krležina okazionalizma, *dretvosmolec* «postolar; pej. jezuit» («*Se po nami bluže, slini ... Ježuviti, dretvosmolci i biskupi čarnoškolci.*»)²⁴ i *penzolovec* «lihvar» («*Penzolovec, škudolizec, skupec, klafrac, sladobizec, v Kronike kak dični muž ostal bu taj grešni guž.*»)²⁵, koje karakteriziraju slikovitost i metaforičnost. Isto vrijedi i za tvorenice T. Brezovačkoga *trifrtaljka* «žena koja nije samo bolja polovica, već tričetvrtinka» («*Znate kak se veli da je žena bolša polovica, ali vam je žena bolša trifrtaljka.*»)²⁶.

2. 3. Najveći dio analiziranih mješovitih složenica, čak 56 %, nastalo je složeno-sufiksalmom tvorbom (*bogošpoten* «bogohulan», *četverofunten* «koji sadrži četiri funte», *noroskok* «akrobat», *zatrihižnjak* «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća»), 38% ih se oblikovalo čistim slaganjem (*duhanžaćka* «vrećica za duhan», *farbodelavec* «onaj koji radi boju», *figorad* «ljubitelj smokvi», *hižotvorec* «graditelj», *krajdnopun* «koji je pun krede»), tri su sraslice (*norogovorenje* «blebetanje», *noroljuto* «mahnito», *furtinavek* «neprestano, stalno»), dok su se dvije imenice nastale srastanjem i konverzijom (*norogovoreči* «onaj koji govori gluposti» i *norovideči* «onaj koji ima priviđenja»).

²² «Ne učvršćuju se svi okazionalizmi u jezičnoj uporabi u toj mjeri da se u njoj i sačuvaju. Njihova je leksikalizacija primarno uvjetovana izvanjezično te ovisi o tome postoji li u komunikacijskoj zajednici potreba za odgovarajućim imenovanjem te prihvaća li se složenica.» (prevela B. Š.).

²³ Osim složenica *hižobez* «beskućnik» i, eventualno, *dehnikuhnu* «onaj koji živi na tuđi račun, muktaroš».

²⁴ *Balade*, 137.

²⁵ *Balade*, 17.

²⁶ Brezovački, 17.

Obrada hibrida prema vrstama riječi kojima pripadaju pokazala je da se 55 % imeničkih složenica oblikovalo čistim slaganjem (*farboteržec* «trgovac bojom», *finkoljubitelj* «ljubitelj zeba», *pikonosec* «kopljonoša, kopljanik»), a 40 % složeno-sufiksalmom tvorbom (*dvojpgroška* «novčić od dva groša», *hižonosec* «puž», *plehoklepec* «limar»). Takvi su rezultati iznenađujući jer u literaturi nalazimo podatak da je složeno-sufiksalmna tvorba u hrvatskome jeziku češća od čistog slaganja.²⁷ Jedna je imenica nastala složeno-sufiksalmom tvorbom i konverzijom (*jednohižni* «sustanar»), dvije srastanjem i konverzijom (*norogovoreći* i *norovideći*), a jedna je sraslica (*norogovorenje*).

Od pridjevskih mješovitih složenica 87 % ih je nastalo složeno-sufiksalmom tvorbom (*hižnodruški* «bračni», *jednocehski* «koji se odnosi na jedan ceh», *norškoobrazen* «koji je poput strašila»), a preostalih 13 % slaganjem (*krajdopun* «pun krede», *lotroželen* «pohotan», *penezolakom*).

Prilozi *furtinavek* i *noroljuto* sraslice su.

2. 4. Kajkavske hibridne kompozite prvo ćemo podijeliti u skupine prema vrsti riječi kojoj pripadaju, a zatim ćemo razlikovati tipove ovisno o tome kojoj vrsti riječi pripada prvi, a kojoj drugi dio složenice te je li sufiksalmna ili nije.²⁸ Također ćemo u označavanju razlikovati domaći tvorbeni element od onoga stranog podrijetla kako bismo ustanovili dolaze li se tvorbeni elementi stranoga podrijetla kao prvi i/ili kao drugi dio složenice, tj. rezultira li njihova «stranost» ograničenjima za njihovo sudjelovanje u tvorbenim procesima.

Rabit ćemo sljedeće kratice:

i – domaća imenica

I – strana imenica

io – domaća imenička osnova

IO – strana imenička osnova

pridj – domaći pridjev

PRIDJ – strani pridjev

po – domaća pridjevna osnova

PO – strana pridjevna osnova

go – domaća glagolska osnova

GO – strana glagolska osnova

pril – domaći prilog

²⁷ Lopina 1990: 81.

²⁸ *Usp.* Klajn 2002: 40.

PRIL – strani prilog

ko – brojeva osnova (kardinalni broj)

prijed – prijedlog

^s – spojni vokal

suf – sufiks

vez – veznik

1. Složene imenice

A) Složene imenice s imeničkim prvim dijelom

U skupini imeničkih mješovitih složenica najbrojnije su one s prvim imeničkim dijelom. Strani tvorbeni element u ovoj je skupini uvijek na prvome mjestu.

Zabilježene su sljedeće strukture:

a) Ii

Navedenu strukturu ima samo endocentrična složenica *duhanžačka*. Riječ je o jukstapoziciji dviju nesufigiranih imenica, prema Rammelmeyerovoj (1975.) terminologiji o njemačko-turskoj složenici.

b) IO^sgosuf

U korpusu je potvrđeno petnaestak imenica s tom strukturom (*hižodelec* «graditelj», *penzoder*, *penzoderec* «lihvar», *hižoskerbnica* «domaćica»).

Sufiksi koji dolaze kod složenica toga tipa su Ø, -ec i -nica. Osobito su zanimljive imenice sa sufiksom Ø. Prema R. Zettu (1970.) i M. Rammelmeyeru (1975.) riječ je o obrascu po kojem se u tradicionalnoj slavenskoj tvorbi tvore egzocentrične složenice koje je moguće podijeliti u više značenjskih skupina: nomina agentis (*kotlokrp*), nomina instrumenti (*kotlomaz*), nomina loci (*sjenokos*), nomina temporis (*listopad*) i nomina rei actae (*rukotvor*). U našem su korpusu potvrđena samo nomina agentis *figoljub* «ljubitelj smokva», *galgonos*, *kuhnodeh* i *penzoder* te nomen instrumenti *štrihomer*.

c) IO^si

Riječ je o najčešćoj imeničkoj strukturi u našem korpusu (*farboteržec*, *hižobog* «kućni bog, lar», *orguloglas* «zvuk orgulja»). Taj tip endocentričnih kompozita potvrđen je već u staroslavenskome gdje uglavnom pripada religijskom leksiku (*bogonevšta*, *boogotc*). A. Igov²⁹ smatra da se takve složenice pod utjecajem njemačkoga i ruskoga jezika sve više šire i po ostalim slavinama, u prvome redu bugarskome i slovenskome.

²⁹ Usp. Rammelmayer 1975: 46.

d) IO^spridsuf

U našem je korpusu zabilježena samo jedna imenica tog tipa, *figorad*.

e) IO^sprijed

Navedena struktura nije potvrđena u štokavštini³⁰. Budući da je u korpusu kajkavskih germanizama nađena samo jedna imenica toga tipa, hižobez «skitnica», zabilježena u Jambrešićevu rječniku³¹, tek bi daljnja istraživanja tvorbe u kajkavskome književnom jeziku mogla pokazati je li riječ o jedinstvenoj tvorenici ili je tvorbeni obrazac plodan u kajkavštini.

B) Složene imenice s glagolskim prvim dijelom

Složene imenice s glagolskim prvim dijelom znatno su slabije zastupljene od onih s imeničkim prvim dijelom – zabilježili smo ih samo pet.

Potvrđene su ove strukture:

a) go^sIOSuf

Riječ je o tvorenicama za koje se obično u literaturi rabi naziv imperativne složenice: *dehnikuhnu*, *potrihiž*, *zatrihiž*, *zatrihižnik*, *zatrihižnjak* «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća». Njihov prvi dio podsjeća na imperativ, no kao što preoblikama dokazuje E. Barić (1981.), zapravo je riječ o prezentu (*brusipeta* «onaj koji *brusi* pete», *pazikuća* «onaj koji *pazi* kuću», *plačidrug* «drug s kojim se *plače*»). Od četiri tipova imperativnih složenica koje navodi Barićeva, svi kajkavski primjeri pripadaju «složenicama u čijoj preoblici ne nalazimo izraz koji se potpuno poklapa s njihovim dijelovima»³²: *dehnikuhnu* «onaj koji dehče kuhnu / po (tuđoj) kuhini», *zatrihiž*, *zatrihižnik*, *zatrihižnjak* «onaj koji zatre hižu». U usporedbi sa štokavskim tvorenicama tog tipa koje čine korpus spomenute autorice, a čiji se posljednji član podudara s nominativnim likom imenice (*kažiprst*, *kradikesa*, *mutimir*)³³, osobitost kajkavskih kompozita je da takva formalnog podudaranja nema, već se imenicama dodaje sufix (*potrihižØ*, *zatrihižØ*, *zatrihižnik*, *zatrihižnjak*). Imenica *dehnikuhnu* neobična je iz više razloga. Kao prvo, neprozirna nam je metaforika koja je motivirala nastanak složenice, pa je i njezina semantička preoblika problematična («onaj koji dehče (tuđu) kuhnu» ili «onaj koji dehče po (tuđoj) kuhini»).

³⁰ *Usp.* Babić 1991. i Klajn 2002.

³¹ *S. v. larifuga*.

³² Barić 1981: 25.

³³ Iako autorica dokazuje da drugi složenički dio u preoblikama rijetko ima svoj osnovni, nominativni lik (*plačidrug* «drug s kojim se plače»), već se ovaj češće javlja u akuzativu (*gazi-blato* «onaj koji *gazi blato*», *pazikuća* «onaj koji *pazi kuću*»), što znači da su leksemski lik drugoga dijela složenice dobile u tvorbenom procesu.

Nadalje, finalno *u* nije tipičan kajkavski vokalski završetak³⁴ pa se imenica ne uklapa niti u jednu kajkavsku imeničku deklinacijsku paradigmu i ostaje indeklinabilna. Stoga se ne može sa sigurnošću tvrditi zadržava li se akuzativni lik drugog imeničkoga člana (ako pretpostavimo semantičku preobliku «onaj koji dehče (tuđu) kuhnu») ili je možda riječ o slovnoj pogrešci u Patačićevu rukopisnom rječniku.

Što se tiče sintaktičkoga odnosa dijelova složenica, u trima slučajevima riječ je o objektnom odnosu tipičnom za imperativne složenice (*zatrihiž*, *zatrihižnik*, *zatrihižnjak* «onaj koji zatire hižu»). Iz već spomenutih razloga sintaktički odnos dijelova imenice *dehnikuhnu* nije moguće sa sigurnošću odrediti.

Svi navedeni leksemi označavaju osobu iznoseći neku njezinu negativnu, društveno nepoželju osobinu, a motivirani su frazeološkim značenjem osnovnih riječi.

Kao i većina imperativnih složenica, uglavnom se upotrebljavaju iz podsmjeha i poruge («*Stani kervolok! Stani zatrihižnjak! Ha, stani peklenski hahar!*»³⁵, «*To ne psovanje, nego je kletva, ter mnogo gorša nego je psovanje rekuč: pijanec, zatrihiž*»³⁶, «*Zatrihižniki ... Ono kaj vu delatnik zasluže to vu sve-tek zapiju.*»³⁷).

b) GO^ši

Zabilježili smo samo jednu tvorenicu te strukture, *kuhokupec* «dobavljač namirnica».

C) Složene imenice s pridjevskim prvim dijelom

a) PRIDJ^ši

Prema Rammelmeyeru u hrvatskom se jeziku mogu razlikovati dva tipa složenica s tom strukturom. Prvi je domaći i obuhvaća egzocentrične kompozite (*dugonos* «onaj koji ima dugi nos»). Endocentrične složenice te strukture u slavinama³⁸ prvo nalazimo kod kalkova³⁹ da bi se tek kasnije oblikovale i neovisnim tvorbenim procesima pa autor stoga zaključuje da je riječ o pojavi koju Schumann naziva Lehnwortbildungstyp, odnosno o posuđenom tvorbenom obrascu.

³⁴ Kao i u hrvatskome standardu uobičajeni vokalni završetci su *-a*, *-o*, *-e*.

³⁵ Lovrenčić, 150.

³⁶ Mulih 1742: 126.

³⁷ Mulih 1745: 853.

³⁸ U hrvatskome, ruskome, češkome i slovačkome jeziku.

³⁹ R. Zett (1970.) taj tip nalazi već u staroslavenskome kod kalkova iz grčkoga (*velikomučenik*).

U našem su korpusu zabilježene endocentrične složenice *hižnoskerbnost* «domaćinstvo; kućanski život» i *norogovorenje*.

b) pridj^sI

S obzirom na poredak i vrstu elemenata, riječ je o tvorbenom tipu identično-me prethodnomu, jedino što je prvi element složenice domaćega, a drugi stranoga podrijetla (*čerljenofarbalec*, *čerljenofarbar* «onaj koji što boji u crveno», *vužnotancuš* «akrobat»).

D) Složene imenice s prilogom kao prvim dijelom

Strukturu PRILgosuf imaju imenice *norogovoravec*, *norogovoreči*, *noroskok*, *norovideči*.

E) Složene imenice s brojem kao prvim dijelom

Formulom ko^sIOSuf može se opisati struktura kompozita *četverogroška* «novčić od 4 groša», *dvojgroška*, *dvojgrošnjak* «novčić od dva groša», *jednohištvo* «osobe koje žive u jednoj kući».

Zastupljenost pojedinih tipova kajkavskih imeničkih hibridnih složenica izraženu u postotcima prikazat ćemo tablično:

go ^s IO-suf	GO ⁱ	li	IO ^s go-suf	IO ⁱ	IO ^s pridjsuf	IO ^s pridjed	PR-IL-gosuf	ko ^s IO-suf	PRI-DJ ⁱ	pridj ^s I	pridjI
6,5	1,6	1,6	24	39	1,6	1,6	6,5	9,7	1,6	4,8	1,6

U složeno-sufiksnoj tvorbi imenica sudjeluju sljedeći dometci:

- Ø (*galgonos*, *kuhodeh*, *lagvodel*, *penezoder*)
- a (*hižolada* «domaćin, glava kuće»)
- ec (*figojedec*, *hižodelec*, *plehoklepec*)
- ica (*figojedica* «vrsta ptice koja jede smokve, grmuša, volić»)
- ka (*četverogroška*, *dvojgroška*, *trifrtaljka*)
- nak (*dvojgrošnjak*)
- njak (*zatrihižnjak*)
- stvo (*hižotvorstvo* «graditeljstvo»)
- štvo (*jednohištvo*).

2. Složeni pridjevi

A) Složeni pridjevi s imeničkim prvim dijelom

a) io^sGOsuf

Zabilježen je samo jedan pridjev s tom strukturom, *bogošpoten* «bogohulan».

b) IO^sgosuf

S obzirom na vrstu i poredak sastavnica, riječ je o tvorbenom tipu identičnome prethodnomu, osim što je imenički element egzogenog, a glagolski indigenog podrijetla (*farbeguben*, *penezohlepen*).

c) io^sIOSuf

Tu strukturu ima sedam pridjeva iz našega korpusa: *baršunskofarben* «koji je boje baršuna, purpuran», *morskofarben* «sivoplav», *mirovofarb*, *mlečnofarben*, *nebeskofarben* «svijetloplav», *ognjenofarben* «plamenocrven».

d) IO^siosuf

Od prethodnog tipa te se složenice razlikuju jedino rasporedom tvorbenog elementa domaćega i onoga stranoga podrijetla (*fertaljletni* «četvrtgodišnj», *kufronog* «teških nogu, spor», *opiconosast* «koji ima nos poput majmuna»).

e) IO^spridj

Registrirali smo pet pridjeva tog tvorbenog tipa: *grintobradast* «koji ima dlakav korjenčić», *krajdopun*, *lotroželen*, *marhorogat* «s goveđim rogovima», *penezolakom*.

B) Složeni pridjevi s pridjevskim prvim dijelom

a) PRIDJ^siosuf

Riječ je o vrlo čestom tvorbenom tipu složenih adjektiva.⁴⁰ U našem je korpusu zabilježeno desetak pridjeva te strukture (*hižnodruški*, *hižnodružni*, *hižnotovarski*, *hižnozakonski* «bračni»).

b) pridj^sIOSuf

Taj se tvorbeni tip od prethodnoga razlikuje samo po podrijetlu sastavnica – pridjevski je element domaćega, a imenički stranoga podrijetla (*temnofarben* «taman», *vnogofarben*, *vnogofarb* «šaren», *čerljenofarb*, *čerljenofarben* «crven»).

Zastupljenost pojedinih tipova kajkavskih pridjevskih hibridnih složenica izraženu u postotcima prikazat ćemo tablično.

io ^s GOSuf	IO ^s gosuf	io ^s IOSuf	IO ^s iosuf	IO ^s pridj	ko ^s IOSuf	PRIDJ ^s - osuf	pridj ^s IOSuf
2,5	5	17,5	7,5	12,5	20	15	20

⁴⁰ V. Klajn 2002.

U složeno-sufiksnoj tvorbi pridjeva sudjeluju sljedeći sufiksi:

- Ø (*černofarb*, *dvojfarb* «dvobojan», *jednofarb* «jednobojan»)
- ast (*dvojšpičast* «dvovrh», *opiconosast*)
- en (*baršunskofarben*, *černofarben*, *noskoobrazen*)
- ni (*fertaljletni*, *hižnodružni*)
- ljiv (*cargkarljiv*)
- ski (*hižnogospodski* «koji se odnosi na glavu kuće», *jednocehski*)
- ški (*hižnodružski*, *hižnotovaruški*)

3. Složeni prilozi

Oba su zabilježena priloga sraslice sa strukturama PRILipril (*furtinavek*) i PRILpril (*noroljuto*).

2. 5. O velikom leksičkom bogatstvu kajkavskoga književnog jezika svjedoči znatan broj varijantnih likova pronađenih u malom i ograničenom korpusu poput našega. Tako su primjerice od istih riječi, ali različitim tvorbenim načinima ili čak samo uporabom različitih dometaka nastali varijantni nizovi: *čerljenofarb* – *čerljenofarben*, *čerljenofarbalec* – *čerljenofarbar*, *dvojfarb* – *dvojfarben*, *dvojgroška* – *dvojgrošnjak*, *hižolada* – *hižoladavec*, *hižotvorec* – *hižotvornik*, *mirovofarb* – *mirovofarben*, *norogovoravec* – *norogovoreči*, *penezoder* – *penezoderec*, *zatrihiž* – *zatrihižnik* – *zatrihižnjak*.

U korpusu su ovjerene i sljedeće istoznačnice kojima je zajednički element germanizam: *figoljub* – *figorad*, *hižnodružki* – *hižodružni* – *hižnozakonski*, *marhoodgon* – *marhotatbina*, *penezohlepen* – *penezolakom*, *penezoder* – *penezoderec* – *penezolovec* – *penezotržec*.

Germanizmi koji se najčešće javljaju kao jedna od sastavnica u hibridnim složenicama su: *hiža* (26 tvorenica: *hižnodružki*, *hižnodružni*, *hižnogospodski*, *hižnoškerbnost*, *hižnotovaruški*, *hižobez*, *hižobog*, *hižodelavec*, *hižodelec*, *hižola*, *hižoladavec*, *hižoladavka*, *hižomladenka*, *hižonosec*, *hižored*, *hižoskerbnica*, *hižotvorec*, *hižotvornik*, *hižotvorstvo*, *jednohištvo*, *jednohižni*, *potrihiž*, *zatrihiž*, *zatrihižnik*, *zatrihižnjak*), *farba* (21 tvorenica: *baršunskofarben*, *čerljenofarben*, *černofarb*, *černofarben*, *dvojfarb*, *dvojfarben*, *farbeguben*, *farbodelavec*, *farbotržec*, *farboznanost*, *jednofarb*, *kostajnofarb*, *leporfarben*, *mirovofarb*, *mirovofarben*, *mlečnofarben*, *morskofarben*, *nebeskofarben*, *ognjenofarben*, *temnofarben*, *vnogofarb*, *vnogofarben*), *penezi* (6 tvorenica: *penezoder*, *penezoderec*, *penezohlepen*, *penezolakom*, *penezodavec*, *penezoteržec*), *nor(o)* (6 tvorenica: *noriotvorec*, *norogovoravec*, *norogovoreči*, *norogovorenje*, *noroljuto*, *noroskok*, *norovideči*, *norskoobrazen*), *lagva* (5 tvorenica: *lagvodet*, *le-*

gvomerec, lagvomeren, lagvomerenje, lagvovezec) i *marha* (5 tvorenica: *marhoodgon, marhorogat, marhotat, marhotatbina, marhotatica*).

2. 6. Općeprihvaćena je tvrdnja da slavine u usporedbi s grčkim ili njemačkim jezikom nisu sklone kompoziciji. Smatra se da je većina slavenskih složenica nastala prevođenjem, tj. da je riječ o kalkovima i to uglavnom, u starijem jeziku iz grčkoga, a u novijem iz njemačkoga. Meillet⁴¹ tako zaključuje: «presque tous ces composés sont artificiels, faits d'après des modèles étrangers.»⁴² Istražujući hibridne složenice u kajkavskome književnom jeziku, pokušali smo utvrditi jesu li neke od njih kalkovi. Pri tome smo se vodili kriterijima za identifikaciju prevedenica koje donose S. Babić (1980.) i M. Rammelmeyer (1982.):

1. riječ uzorak mora biti morfematski raščlanjiva, tj. mora se sastojati najmanje od dvaju morfema;

2. prevedenica se mora podudarati najmanje u jednom, i to onda leksičkom morfemu;

3. strani tvorbeni uzorak mora biti sačuvan u potpunosti, a to znači i vrstom i redosljedom tvorbenih jedinica;

4. prevedenica mora udarati od tvorbenoga sustava jezika primatelja ili bar mora biti prva u svom tipu.

Babić (1980: 11) još zaključuje da «ono što bi u domaćem jeziku bilo isto i da nema utjecaja prestižnog jezika, ne može se smatrati prevedenicom.»

Prema prvima trima kriterijima znatan bi se broj složenica iz našega korpusa mogao smatrati prevedenicama ili poluprevedenicama, npr. *hižomladenka* «sluškinja, družbenica» (< njem. *Hausmädchen*), *marhotat* «kradljivac stoke» (< njem. *Viehdieb*), *marhotatica* «kradljivica stoke» (< njem. *Viehdiebin*), *marhoodgon, marhotatbina* «krađa stoke» (< njem. *Viehdiebstahl, Viehraub*), *orgulodelec* «izrađivač orgulja» (< njem. *Orgelmacher*) i pridjevi *dvojfarben* (< njem. *zweifartig*), *jednofarb* (< njem. *einartig*), *mirovofarb, mirovofarben* (< njem. *myrtenartig*). Što je, međutim, sa zahtjevom da složenica odudara od tvorbenog sustava jezika primatelja, odnosno da je prva u svojem tipu? Prema Klajnu (2002: 46) skupina pridjeva sa strukturom pridj^siosuf najplodnija je vrsta pridjevskih složenica. Kao što smo već spomenuli, endocentrične imeničke složenice sa strukturom IO^si najbrojniji su tip u kajkavskome književnom jeziku. Iznijeli smo također i mišljenje da do njihove pojačane produkcije u slavina dolazi pod utjecajem njemačkoga i ruskoga jezika. Zato niti za jedan od

⁴¹ V. Klajn 2002: 15.

⁴² «... stoga su sve te složenice umjetne, napravljene prema stranim modelima.» (prevela B. Š.)

navedenih primjera ne možemo sa sigurnošću tvrditi da je riječ o prevedenici. Eventualno se može govoriti o utjecaju njemačkoga i za njega specifičnih načina tvorbe (slaganje) na kajkavski književni jezik zbog intenzivnih jezičnih dodira. Vjerujemo da samo imenicu *hižonosec* možemo smatrati kalkom latinskoga *domiporta*.

3. Naše istraživanje tvorenica motiviranih germanizmom u kajkavskome književnom jeziku pokazalo je da su od tvorbenih načina osim derivacija plodne kompozicija i konverzija. Mješovite složenice u kajkavskim izvorima nalazimo od samoga početka postojanja pisanih izvora na ovome idiomu. Velik ih je dio zabilježen samo u rječničkim izvorima i riječ je o hapaksima pojedinih kajkavskih leksikografa pa ih se može smatrati dijelom pasivnog, a ne aktivnog leksika. Svojim strukturama, uz iznimku riječi *hižobez*, ne odudaraju od tipova složenica specifičnih za hrvatski jezik. Za donošenje daljnjih zaključaka o eventualo osobito izraženoj plodnosti slaganja u kajkavskome književnom jeziku, koja bi bila posljedica intenzivnih jezičnih dodira s njemačkim jezikom, potrebno je temeljitije istraživanje tvorbe riječi u književnoj kajkavštini provedeno na znatno većem korpusu.

Glosar⁴³

baršunskofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je boje crvenog baršuna, purpuran»

bogošpoten, pridj. (*špotati* < srvnjem. *spot(t)en*) «bogohulan»

cargkarljiv, pridj. (*cargati se* < bavaustr. *zargn*) «svadljiv»

čerljenofarbalec, im. (*farbalec* < *farbati* < bavaustr. *farb·n*) «onaj koji što boji crveno»

čerljenofarbar, im. (*farbar* < *farbati* < bavaustr. *farb·n*) «onaj koji što boji crveno»

čerljenofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «crven»

černofarb, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «crn»

černofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «crn»

četverofunten, pridj. (*funta* < srvnjem. *pfunt* < stvnjem. *pfunt* < lat. *pondo*) «koji ima, sadrži 4 funte»

četverogroška, im. (*groš* < mrvnjem. *Grosch*, *Grosche* < srlat. *grossus*) «novčić od 4 groša»

⁴³ Glosar je abecedni popis analiziranih hibridnih posuđenica. Uz svaku se bilježi motivirajući kajkavski germanizam s njemačkim modelom i značenje prema *Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. Za složenice koje su ekcerpirane iz kartoteke Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje značenje donosimo na temelju vlastih zaključaka.

čtetveropinten, pridj. (*pinta* < nvnjem. *Pinte*, *Pint*) «koji sadrži 4 pinte»
dehnikuhnu, im. (*kuhna* < ksrvnjem. *cuhhina*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš»

dretvosmolec, im. (*dretva* < srvnjem. *droete*) «postolar, obućar»

duhanžačka, im. (*žačka* < nvnjem. *Sack*) «vrećica za duhan»

dvojarb, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «dvobojan»

dvojarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «dvobojan»

dvoifunten, pridj. (*funta* < srvnjem. *pfunt* < stvnjem. *pfunt* < lat. *pondo*) «koji ima, sadrži 2 funte»

dvojgoška, im. (*groš* < rvnjem. *Grosch*, *Grosche* < srlat. *grossus*) «novčić od 2 groša»

dvojgrošnak, im. (*groš* < rvnjem. *Grosch*, *Grosche* < srlat. *grossus*) «novčić od 2 groša»

dvojšpičast, pridj. (*špica* < nvnjem. *Spitze*) «dvovrh»

farbeguben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji mijenja boju, nestalane boje»

farbodelavec, im. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «proizvođač boje»

farbotržec, im. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «trgovac bojom»

farboznanost, im. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «umjeće slaganja boja»

fertaljletni, pridj. (*fertal* < bavaustr. *Virtual*, *Viertel*) «četvrtgodišnji»

figojedec, im. (*figa* < srvnjem. *vige* < stvnjem. *figa* < provan. *figa* < lat. *ficus*) «onaj koji jede smokve»

figojedica, im. (*figa* < srvnjem. *vige* < stvnjem. *figa* < provan. *figa* < lat. *ficus*) «vrsta ptice koja jede smokve, grmuša, volić»

figoljub, im. (*figa* < srvnjem. *vige* < stvnjem. *figa* < provan. *figa* < lat. *ficus*) «ljubitelj smokvi»

figorad, im. (*figa* < srvnjem. *vige* < stvnjem. *figa* < provan. *figa* < lat. *ficus*) «ljubitelj smokvi»

finkoljubitelj, im. (*fink* < nvnjem. *Fink*) «ljubitelj zeba»

furtinavek, adv. (*furt* < bavaustr. *furt*) «neprestalno, stalno»

galgonos, im. (*galge* < srvnj. *galge*) «obješenjak; lopov, nitkov»

grintobradast, pridj. (*grinta* < bavaustr. *Grind*) «koji ima dlakav korjenčić»

hižnodruški, pridj. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «bračni»

hižnodružni, pridj. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «bračni»

- hižnogospodski*, pridj. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «onaj koji se odnosi na glavu kuće»
hižnoskerbnost, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «domaćinstvo; kućanski život»
hižnotovaruški, pridj. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «bračni»
hižnozakonski, pridj. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «bračni»
hižobez, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «skitnica»
hižobog, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «mit. u starom Rimu kućni bog, lar, penat»
hižodelavec, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «graditelj»
hižodelec, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «tesar»
hižolada, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «domaćin, glava obitelji»
hižoladavec, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «domaćin, glava obitelji»
hižoladavka, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «domaćica»
hižomladenka, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «pratilja, družbenica»
hižonosec, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «puž»
hižored, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «kat»
hižoskerbnica, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «domaćica»
hižotvorec, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «graditelj»
hižotvornik, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «graditelj»
hižotvorstvo, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «graditeljstvo»
jednocehski, pridj. (*ceh* < srvnjem. *zěche*, *zěch*) «koji se odnosi na isti ceh»
jednofarb, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «jednobojan»
jednohištvo, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «osobe koje žive u istoj kući»
jednohižni, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «sustanar»
kostanjofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «kestenjast»
krajdopun, pridj. (*krajda* < nvnjem. *Kreide*) «pun krede»
kufronog, pridj. (*kufer* < srvnjem. *kupfer* < stvnjem. *kupfar* < lat. *cuprum*)
«teških nogu, spor»
kuhnodeh, im. (*kuhna* < kstvnjem. *chuhhina* < klat. *coquina*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš»
kuhokupec, im. (*kuhna* < kstvnjem. *chuhhina* < klat. *coquina*) «nabavljač namirnica»
lagvodel, im. (*lagva* < stvnjem. *lagel(l)a* < lat. *lagēna*) «bačvar»
lagvomerec, im. (*lagva* < stvnjem. *lagel(l)a* < lat. *lagēna*) «onaj koji mjeri obujam bačve»

lagvomeran, pridj. (*lagva* < stvnjem. *lagel(l)a* < lat. *lagēna*) «koji se odnosi na zanat mjerenja bačva»

lagvomeranje, im. (*lagva* < stvnjem. *lagel(l)a* < lat. *lagēna*) «zanat mjerenja bačva»

lagvovezec, im. (*lagva* < stvnjem. *lagel(l)a* < lat. *lagēna*) «bačvar»

lepofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je lijepe boje»

lotroželen, pridj. (*loterija* < srvnjem. *lotter*) «pohotan»

marhoodgon, im. (*marha* < stvnjem. *mar(i)ha*) «krađa stoke»

marhorogat, pridj. (*marha* < stvnjem. *mar(i)ha*) «koji ima goveđe rogove»

marhotat, im. (*marha* < stvnjem. *mar(i)ha*) «kradljivac stoke»

marhotatbina, im. (*marha* < stvnjem. *mar(i)ha*⁴⁴) «krađa stoke»

marhotatica, im. (*marha* < stvnjem. *mar(i)ha*) «kradljivica stoke»

mirovofarb, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je boje mirte»

mirovofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je boje mirte»

mlečnofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je boje mlijeka, bjeličast»

morskofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «koji je boje mora»

nebeskofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «svijetloplav»

noriotvorec, im. (*norija* < bavaustr. *Narr*) «opsjenar»

norogovoravec, im. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «onaj koji govori gluposti»

norogovoreči, im. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «onaj koji govori gluposti»

norogovorenje, im. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «blebetanje»

noroljuto, pril. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «mahnito»

noroskok, im. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «akrobat»

norovideči, im. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «onaj koji ima priviđenja»

norskoobrazen, pridj. (*nor* < bavaustr. *Narr*) «koji je poput strašila»

ognjenofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «plamenocrven»

opiconosast, pridj. (*opica* < stvnjem. *affo*) «koji ima nos poput majmuna»

orgulodelec, im. (*orgule* < nvnjem. *Orgel*) «graditelj orgulja»

orguloglas, im. (*orgule* < nvnjem. *Orgel*) «zvuk orgulja»

penezoder, im. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «lihvar»

⁴⁴ Budući da mađarski germanizam *marha* ima značenja «stoka» i «imovina», postoji mogućnost mađarskog posredovanja pri posuđivanju. Skok (II, 377) problematizira ovo pitanje, ali na njega ne nudi odgovor.

penzoderec, im. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «škrtač»

penzohlepen, pridj. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «pohlepan na novac»

penzolakom, pridj. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «lakom na novac»

penzolovec, im. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «lihvar»

penzotržec, im. (*penezi* < stsl. **pěnědzь* < stvnjem. *pfennig*, *pennig* < lat. *pondus*) «lihvar»

pikonosec, im. (*pik* < nvnjem. *Pick*) «kopljonoša, kopljanik»

plehoklepec, im. (*pleh* < bavaustr. *Plech*) «limar»

potrihiž, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća»

štrihomer, im. (*štrihati* < bavaustr. *strichen*) «drvena pločica za ravnanje mjere žita»

tancovodec, im. (*tan* < nvnjem. *Tanz*) «prvi plesač, kolovođa»

temnofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «tamne boje»

trifrtaljka, im. (*firtel* < nvnjem. *Viertel*) «žena koja nije samo bolja polovica, već tričetvrtinka»

vnogofarb, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «šaren»

vnogofarben, pridj. (*farba* < nvnjem. *Farbe*) «šaren»

vužnotancuš, im. (*tancati* < nvnjem. *tanzen*) «akrobat»

zatrihiž, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća»

zatrihižnik, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća»

zatrihižnjak, im. (*hiža* < stvnjem. *hus*) «onaj koji živi na tuđi račun, muktaš; raspikuća»

Literatura:

- AJDUKOVIĆ, JOVAN 2004. *Uvod u leksičku kontaktologiju: teorija adaptacije ru-sizama*. Beograd: Foto futura.
- BABIĆ, STJEPAN 1980. Prevedenice – izazov našim lingvistima. *Dometi*, god. XIII., br. 9. Rijeka, 9–15.
- BABIĆ, STJEPAN 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: HAZU.
- FLEISCHER, WOLFGANG; BARZ, IRMHILD 1995. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- FILIPOVIĆ, RUDOLF 1985. *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: JAZU – Školska knjiga.
- KLAJN, IVAN 2002. *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku*. Beograd: Pan-tenon.
- GROTOTZKY, JOHANNES 1978. *Morphologische Adaptationen deutscher Lehnwörter im Serbokroatischen* (Beiträge zur Kenntnis Südeuropas und des Nahen Orients Bd. 26). München: Dr. Rudolf Trofenik.
- LOPINA, VJERA 1990. Imenice složenice – prevedenice s grčkoga u crkvenoslavenskom jeziku hrvatske redakcije. *Suvremena lingvistika*, 29/30, Zagreb, 75–87.
- MUHVIC-DIMANOVSKI, VESNA 1992. Prevedenice – jedan oblik neologizama. *Rad HAZU*, 446, Zagreb, 93 – 205.
- OZDYSKI, J. 1970. *Polskie współczesne słownictwo sportowe*. Wrocław.
- PIŠKOREC, VELIMIR 2005. *Germanizmi u govorima đurđevačke Podravine*. Zagreb: FF press.
- RAMMELMEYER, MATHIAS 1975. *Die deutschen Lehnübersetzungen im Serbokroatischen*. Wiesbaden: Frankfurter Abhandlungen zur Slavistik. Bd. 23.
- RYBICKA, HELENA 1976. *Losy wyrazów obcych w języku polskim*. Warszawa.
- SIMEON, RIKARD 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matrica hrvatska.
- SKOK, PETAR 1971.–1973. *Etimološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: JAZU.
- ŠTEBIH, BARBARA 2006. *Germanizmi u Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. Disertacija u rukopisu. Zagreb.
- TESCH, GERHARD 1978. *Linguale Interferenz*. Tübingen: TBL.
- TOŠOVIĆ, BRANKO 1995. *Stilistika glagola*. Wuppertal: Lindenblatt.
- TURK, MARIJA 2001a. Poluprevedenice – jedan oblik neologizama. *Zbornik radova: Drugi hrvatski slavistički kongres*. Ur. Dubravka Sesar, Ivana Vidović Bolt. Zagreb: HFD – Filozofski fakultet, 643–649.

- TURK, MARIJA 2001b. Tvorbene značajke kalkiranih imenica. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 27, Zagreb, 267–280.
- TURK, MARIJA 2006. Hrvatski u kontaktu tijekom 20. stoljeća. *Hrvatski jezik u XX. stoljeću: zbornik radova*. Gl. ur. Jelena Hekman. Zagreb: Matica hrvatska, 423–447.
- VINJA, VOJIMIR 1954. O nekim oblicima romansko-slavenskog miješanja: hibridne složenice – hibridne složenice tautološkog tipa. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta*, 2, Zagreb, 199–208.
- VINJA, VOJIMIR 1957. Alcuni tipi di incivici lingvistici neolatino-slavi. *Studia Romanica et Anglicana Zagrabiensia*, 3, Zagreb, 31–41.
- WEINRIECH, URIEL 1953. *Languages in Contact*. New York: Publications of the Linguistic Circle of New York.
- ZETT, ROBERT 1970. *Beiträge zur Geschichte der Nominalkomposita im Serbo-kroatischen*. Köln: Böhlau Verlag.

Izvori

- BELOSTENEC, IVAN 1740. *Gazophylacium*. Zagreb.
- BREZOVAČKI, TITUŠ 1920. *Matijaš grafancijaš diak*. Zagreb: Jožef Karol Kotche.
- HABDELIĆ, JURAJ 1670. *Dikcionar*. Graz.
- JAMBREŠIĆ, ANDREA 1742. *Lexicon latinum interpretatione Illyrica, Germanica et Hungariaca locuples*. Zagreb.
- KRLEŽA, MIROSLAV 1936. *Balade Petrice Kerempuha*. Ljubljana: Akademski založba.
- LOVRENČIĆ, JAKOB 1833. *Adolf iliti kakvi su ljudi*. Varaždin: J. Plazer.
- MULIH, JURAJ 1742. *Posel apoštolski*. Zagreb.
- MULIH, JURAJ 1746. *Zakon bratinstva i Zavjetek čudnoga žitka dveh pobožnih hižnih tovarušev*. Zagreb: I. Weitz.
- PATAČIĆ, ADAM 1797. *Dictionarium latino-illyricum et germanicum*.
- FINKA, BOŽIDAR 1984.–2005. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. 1–8. Zagreb: HAZU – IHJJ.
- KATIČIĆ, RADOSLAV 2002.–2005. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. 9–10. Zagreb: HAZU – IHJJ.

Hybride Komposita in der kajkawischen Schriftsprache

Zusammenfassung

In der vorliegenden Arbeit werden Resultate der Untersuchung von hybriden Komposita - von einem kajkawischen und einem Germanismus motivierten Zusammensetzungen - in der kajkawischen Schriftsprache dargestellt. Es wird festgestellt, dass die meisten von ihnen Okkasionalismen kajkawischer Lexikographen jener Zeit sind. Die Analyse ihrer Struktur hat gezeigt, dass sie es sich um die für das Kroatische typische Strukturen handelt. Die einzige Ausnahme stellt das Wort *hižobez* dar. Man kommt zu dem Schluss, dass viele von kajkawischen hybriden Komposita Lehnbildungen sein könnten, obwohl für so eine Schlussfolgerung umfangreichere Untersuchungen von kajkawischen Komposita notwendig sind.

Ključne riječi: kajkavski književni jezik, germanizmi, hibridne složenice

Key words: kajkavian standard language, germanisms, hybrid compounds